Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
NICHOLAS EMILIOU
prednesené 24. februára 2022[1]

Vec C-110/21 P

Universität Bremen
proti

Výkonnej agentúre pre výskum (REA)

„Odvolanie – Článok 19 Štatútu Súdneho dvora Európskej únie – Zastupovanie neprivilegovaných účastníkov v konaniach o priamych žalobách – Väzba medzi právnym zástupcom a zastúpeným účastníkom konania, ktorá zjavne narušuje schopnosť právneho zástupcu zastupovať tohto účastníka konania na súdoch Únie – Zastúpenie vysokoškolským učiteľom – Vysokoškolský učiteľ na univerzite, ktorá je odvolateľkou, zapojený do veci, ktorá je predmetom súdneho sporu – Možnosť odstrániť vadu právneho zastúpenia – Právo na prístup k súdu – Obmedzenia“

I. Úvod

1. Universität Bremen (univerzita v Brémach, Nemecko) sa na Všeobecnom súde domáhala zrušenia rozhodnutia, ktorým Výkonná agentúra pre výskum (REA) zamietla jej žiadosť o financovanie projektu. Všeobecný súd odmietol jej žalobu ako neprípustnú, pretože zistil, že právny zástupca tejto univerzity – vysokoškolský učiteľ na univerzite v Brémach, ktorý mal špecifické povinnosti pri realizácii dotknutého projektu, – nespĺňal povinnosť nezávislosti, ktorú musia spĺňať právni zástupcovia neprivilegovaných žalobcov.[2]

2. V rámci tohto odvolania sa univerzita v Brémach domáha zrušenia rozhodnutia Všeobecného súdu a tvrdí, že Všeobecný súd vykonal nesprávne právne posúdenie, keď uplatnil povinnosť nezávislosti na jej právneho zástupcu a v každom prípade neumožnil odvolateľke, aby určila iného právneho zástupcu.

3. Otázka nezávislosti právnych zástupcov v konaní na Súdnom dvore alebo na Všeobecnom súde nie je nová. Povinnosť nezávislosti sa v judikatúre súdov Európskej únie vyvinula tak, že sa vzťahuje na *advokátov*, ktorí na nich vystupujú. V tejto súvislosti Súdny dvor nedávno v podstate

[1] Jazyk prednesu: angličtina.

[2] Uznesenie zo 16. decembra 2020, Universität Bremen/REA (T-660/19, neuverejnené, EU:T:2020:633) (ďalej len „napadnuté uznesenie“).

spresnil, že povinnosť nezávislosti advokáta vyžaduje neexistenciu väzieb so zastupovaným účastníkom konania, ktoré *zjavne narušujú* schopnosť advokáta konať v najlepšom záujme žalobcu.[3]

4. V napadnutom uznesení Všeobecný súd uplatnil povinnosť nezávislosti na *vysokoškolského učiteľa*. Pri užšom výklade sa prejednávaná vec týka otázky, či môže vysokoškolský učiteľ zastupovať svoju univerzitu na súdoch Európskej únie, a to konkrétne v čase, keď bol ako koordinátor a vedúci zapojený do vedeckého projektu, ktorý REA zamietla. Zo širšieho hľadiska má Súdny dvor v prejednávanej veci znovu objasniť obmedzenia spojené s povinným právnym zastúpením neprivilegovaných žalobcov na súdoch Európskej únie.

II. Právny rámec

5. Článok 19 Štatútu Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „štatút“) stanovuje:

„Členské štáty a orgány Únie zastupuje na Súdnom dvore splnomocnený zástupca vymenovaný pre každú vec osobitne; splnomocnenému zástupcovi môže pomáhať poradca alebo advokát.

…

Ostatné strany zastupuje advokát.

Účastníka konania môže pred Súdnym dvorom zastupovať alebo mu pomáhať len advokát, ktorý má oprávnenie vystupovať pred súdom členského štátu alebo iného štátu, ktorý je zmluvnou stranou Dohody o Európskom hospodárskom priestor.

…

Voči týmto poradcom a advokátom, ktorí sa dostavia pred Súdny dvor, má Súdny dvor za podmienok stanovených v rokovacom poriadku právomoci, ktoré sú obvykle priznávané súdom.

Vysokoškolskí učitelia, ktorí sú štátnymi príslušníkmi členského štátu, ktorého právo im priznáva právo vystupovať pred súdom, majú pred Súdnym dvorom rovnaké práva, aké tento článok priznáva advokátom.“

6. Podľa článku 21 druhého odseku štatútu „k návrhu sa v prípade potreby doloží doslovné znenie právneho aktu, ktorého zrušenie sa požaduje alebo v prípade upravenom v článku 265 Zmluvy o fungovaní Európskej únie listinným dôkazom o dátume, kedy bol orgán v súlade s uvedenými článkami požiadaný, aby konal. Ak tieto doklady nebudú priložené k návrhu, tajomník požiada navrhovateľa, aby ich predložil v primeranej lehote; návrh nemožno zamietnuť z toho dôvodu, že požadované doklady boli predložené až po uplynutí lehoty stanovenej pre podanie žaloby“.

7. Podľa článku 53 štatútu „konanie pred Všeobecným súdom sa spravuje hlavou III…“. Daná hlava zahŕňa článok 19 štatútu.

[3] Rozsudok zo 4. februára 2020, Uniwersytet Wrocławski a Poľsko/REA (C-515/17 P a C-561/17 P, EU:C:2020:73, bod 64) (ďalej len „Uniwersytet Wrocławski“).

8. Článok 51 Rokovacieho poriadku Všeobecného súdu sa týka „povinnosti zastúpenia“ a znie takto:

„1. Účastníkov konania musí zastupovať splnomocnený zástupca alebo advokát podľa podmienok stanovených v článku 19 štatútu..

2. Advokát, ktorý zastupuje účastníka konania v konaní pred Všeobecným súdom alebo mu poskytuje právnu pomoc, musí v kancelárii Všeobecného súdu uložiť osvedčenie o tom, že je oprávnený zastupovať v konaní pred súdom členského štátu alebo zmluvného štátu Dohody o EHP.

3. Advokáti musia v prípade, že účastníkom konania, ktorého zastupujú, je právnická osoba podľa súkromného práva, uložiť v kancelárii Všeobecného súdu plnomocenstvo udelené touto osobou.

4. Ak listiny uvedené v odsekoch 2 a 3 nie sú uložené, tajomník určí dotknutému účastníkovi konania primeranú lehotu na ich predloženie. Ak v určenej lehote nedôjde k predloženiu požadovaných listín, Všeobecný súd rozhodne, či má nesplnenie tejto náležitosti za následok formálnu neprípustnosť žaloby alebo vyjadrenia.“

9. Oddiel 2 kapitoly 1 hlavy III Rokovacieho poriadku Všeobecného súdu upravuje „práva a povinnosti zástupcov účastníkov konania“. Daný oddiel obsahuje články 52 až 56.

10. Článok 55 rokovacieho poriadku upravuje podmienky „vylúčeni[a] z konania“. Znie takto:

„1. Ak sa Všeobecný súd domnieva, že správanie splnomocneného zástupcu, poradcu či advokáta pred Všeobecným súdom alebo voči predsedovi, sudcovi či tajomníkovi Všeobecného súdu je nezlučiteľné s dôstojnosťou Všeobecného súdu alebo požiadavkou riadneho výkonu spravodlivosti alebo že tento splnomocnený zástupca, poradca či advokát zneužíva svoje oprávnenia na iné účely, než na aké mu boli udelené, informuje o tom dotknutú osobu. Všeobecný súd o tom môže informovať príslušné orgány, v ktorých právomoci je dotknutá osoba. Tejto osobe sa zašle kópia listu zaslaného týmto orgánom.

2. Z tých istých dôvodov môže Všeobecný súd kedykoľvek po vypočutí dotknutej osoby rozhodnúť o vylúčení splnomocneného zástupcu, poradcu alebo advokáta z konania odôvodneným uznesením. Toto uznesenie je okamžite vykonateľné.

3. Ak sa splnomocnený zástupca, poradca alebo advokát z konania vylúči, konanie sa preruší na čas určený predsedom, aby si dotknutý účastník konania mohol zvoliť iného splnomocneného zástupcu, poradcu alebo advokáta.

4. Rozhodnutia prijaté podľa ustanovení tohto článku môžu byť zrušené.“

11. Podľa článku 56 Rokovacieho poriadku Všeobecného súdu sa oddiel 2 kapitoly 1 hlavy III Rokovacieho poriadku Všeobecného súdu vzťahuje na „vysokoškolských učiteľov uvedených v článku 19 siedmom odseku štatútu“.

III. Napadnuté uznesenie

12. Dňa 25. septembra 2019 podala univerzita v Brémach na Všeobecný súd Európskej únie žalobu o neplatnosť rozhodnutia REA, konkrétne Ares (2019) 4590599 zo 16. júla 2019 o zamietnutí návrhu tejto univerzity v odpovedi na výzvu na predkladanie návrhov H2020-SC6-Governance-2019 (ďalej len „napadnuté rozhodnutie“).

13. REA vzniesla námietku neprípustnosti, pričom v podstate tvrdila, že právny zástupca odvolateľky nebol nezávislou treťou osobou vzhľadom na to, že bol zamestnaný na univerzite v Brémach ako učiteľ. Podľa agentúry REA došlo k zjavnému nedostatku nestrannosti vo vzťahu k sporu, keďže pripravil a predložil predmetnú žiadosť o financovanie, mal koordinovať a pokračovať v príslušnom projekte a v tejto súvislosti mu mali byť zverené podstatné úlohy.

14. Univerzita v Brémach tvrdila, že jej právny zástupca nemal v prejednávanej veci žiadny osobný hospodársky záujem a konal bez akejkoľvek formy podriadenosti medzi ním a univerzitou. Odvolateľka tiež vysvetlila, že právne zastúpenie vykonávané jej právnym zástupcom bolo vykonávané týmto právnym zástupcom ako vedľajšia činnosť. Okrem toho podľa univerzity v Brémach nič neumožňuje domnievať sa, že väzba medzi univerzitou a jej zákonným zástupcom malo zjavne nepriaznivý vplyv na jeho spôsobilosť zastupovať odvolateľku. Skutočnosť, že právny zástupca bol koordinátorom predmetného projektu, len ukázala, že má na projekte rovnaký vedecký záujem ako odvolateľka. Univerzita v Brémach tvrdí, že aj keby jej právnemu zástupcovi nebolo umožnené ju zastupovať, rozhodnutie o neprípustnosti jej žaloby ako priameho dôsledku tejto skutočnosti je nezlučiteľné s článkom 47 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“).

15. Na základe uplatnenia článku 126 rokovacieho poriadku Všeobecný súd vyhovel námietke neprípustnosti vznesenej agentúrou REA a žalobu zamietol ako zjavne neprípustnú z dôvodu porušenia článku 19 tretieho a štvrtého odseku štatútu, ako aj článku 51 ods. 1 rokovacieho poriadku. Okrem toho zaviazal Univerzitu v Brémach znášať svoje trovy konania a nahradiť trovy konania, ktoré vznikli agentúre REA.

16. V napadnutom uznesení Všeobecný súd pripomenul judikatúru týkajúcu sa podmienok, za ktorých advokáti môžu pred súdmi Únie zastupovať neprivilegovaných účastníkov konania. Odkazom na túto judikatúru sa odvolával na povinnosť nezávislosti, ktorá je implicitná v rámci autonómneho pojmu „advokát“ v zmysle článku 19 tretieho odseku štatútu, pričom táto povinnosť sa určuje nielen pozitívne (odvolaním sa na profesijnú disciplínu), ale aj negatívne (neexistenciou pracovnoprávneho vzťahu). Tiež pripomenul rôzne prípady, v ktorých zastúpenie právnickej osoby na súdoch bolo posúdené ako neprípustné z dôvodu širokých administratívnych a finančných právomocí vykonávaných právnym zástupcom vo vzťahu k zastupovanému účastníkovi konania.[4]

17. V prejednávanej veci Všeobecný súd uviedol, že okrem toho, že je zamestnancom žalobkyne na základe verejnoprávneho zákonného vzťahu, pripravil a predložil predmetnú žiadosť o financovanie, bol koordinátorom a vedúcim súvisiaceho projektu a bol v tejto súvislosti poverený zásadnými úlohami. Všeobecný súd z toho vyvodil záver, že mal úzky osobný vzťah k sporu a priamy záujem na jeho výsledku, ktorý narúša jeho schopnosť poskytovať právnu pomoc vyžadovanú klientom úplne nezávisle a v najvyššom záujme spravodlivosti.[5] Všeobecný

[4] Napadnuté uznesenie, body 18 až 24.

[5] Napadnuté uznesenie, bod 25.

súd dodal, že rozsiahle právomoci vykonávané právnym zástupcom na univerzite v Brémach ohrozujú jeho postavenie nezávislej tretej osoby a predstavujú väzbu, ktorá zjavne narušuje schopnosť tohto právneho zástupcu zastupovať navrhovateľku. [6]

18. Pokiaľ ide o tvrdenie, že univerzita v Brémach mala mať možnosť napraviť nedostatok jej právneho zastúpenia, Všeobecný súd konštatoval, že takýto nedostatok nie je možné odstrániť. [7]

IV. Konanie na Súdnom dvore

19. Týmto odvolaním univerzita v Brémach navrhuje, aby Súdny dvor zrušil napadnuté uznesenie, vrátil vec Všeobecnému súdu, aby rozhodol vo veci samej, aby uviedol, že právne zastupovanie predmetným vysokoškolským učiteľom je platné, a subsidiárne, aby dospel k záveru, že univerzita v Brémach je oprávnená pokračovať v konaní s advokátom, ktorý spĺňa podmienky článku 19 tretieho a štvrtého odseku štatútu. Okrem toho odvolateľka navrhuje, aby Súdny dvor rozhodol o trovách konania tak, že o nich bude rozhodnuté neskôr, a v podstate navrhuje, že by nemala znášať trovy konania, alebo prinajmenšom trovy konania vynaložené agentúrou REA až do tohto štádia konania. Ďalej navrhuje, aby jej boli nahradené náklady, ktoré odvolateľka zaplatila agentúre REA v súvislosti s konaním na Všeobecnom súde. Univerzita v Brémach tiež navrhuje, aby Súdny dvor pomohol spor medzi oboma účastníkmi urovnať.

20. REA vo svojej replike navrhuje, aby Súdny dvor zamietol odvolanie a zaviazal Univerzitu v Brémach na náhradu trov tak odvolacieho konania, ako aj konania na Všeobecnom súde.

21. Vo svojom odvolaní uvádza univerzita v Brémach dva odvolacie dôvody založené jednak na porušení článku 19 štatútu a jednak na porušení článku 47 Charty, ako aj článku 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ľudských právach (ďalej len „EDĽP“).

22. Vo svojom prvom odvolacom dôvode univerzita v Brémach tvrdí, že Všeobecný súd nesprávne vyložil článok 19 štatútu. Tento odvolací dôvod uvádza tri hlavné dôvody, ktoré možno zhrnúť nasledujúcim spôsobom.

23. Po prvé, odvolateľka tvrdí, že vzhľadom na to, že je verejnou univerzitou, predstavuje subjekt, ktorý reprezentuje členský štát, ktorý je privilegovaným žalobcom na základe článku 19 prvého odseku štatútu. Odvolateľka dodáva, že keďže ide o verejnú univerzitu, zastúpenie jedným z jej učiteľov oboznámeným s dotknutou vecou je výhodou.

24. Po druhé, odvolateľka v podstate tvrdí, že vysokoškolskí učitelia nepodliehajú implicitnej povinnosti nezávislosti v rámci autonómneho pojmu „advokát“ v zmysle článku 19 tretieho odseku štatútu. Vysokoškolskí učitelia totiž disponujú *de lege* nevyhnutnými zárukami, ktoré sa inak vyžadujú od advokátov. Právne zastupovanie nepatrí medzi povinné úlohy, ktoré vykonávajú, a vysokoškolskí učitelia na ňom nie sú finančne závislí. Takéto zastúpenie tak predstavuje vedľajšiu činnosť, a preto je oveľa menej pravdepodobné, že nastane konflikt záujmov. Zároveň odvolateľka tvrdí, že podľa článku 19 siedmeho odseku štatútu ich spôsobilosť na zastupovanie sa môže posudzovať len podľa vnútroštátneho práva vrátane otázky konfliktu záujmov. Odvolateľka s odkazom na § 67 Verwaltungsgerichtsordnung (nemecký správny súdny

[6] Napadnuté uznesenie, bod 26.

[7] Napadnuté uznesenie, bod 40.

poriadok) tvrdí, že jej právny zástupca bol oprávnený ju zastupovať, lebo mu v tom nebránil žiadny závažný konflikt záujmov, ktorý môže mať v každom prípade vplyv iba na profesijnú zodpovednosť, nie však na možnosť zastupovať ju alebo na prípustnosť žaloby.

25. Napokon za predpokladu, že Súdny dvor dospeje k záveru, že povinnosť nezávislosti sa na dotknutého vysokoškolského učiteľa vzťahuje, odvolateľka žiada Súdny dvor, aby tomuto vysokoškolskému učiteľovi výnimočne umožnil zastupovať univerzitu v Brémach. Odvolateľka tvrdí, že sa môže dovolávať svojich oprávnených očakávaní vzhľadom na jasné znenie článku 19 siedmeho odseku štatútu, podľa ktorého je uplatnenie povinnosti nezávislosti na vysokoškolských učiteľov veľmi neočakávané.

26. REA v odpovedi uvádza, že skutočnosť, že univerzita v Brémach je súčasťou spolkovej krajiny Brémy, neznamená, že by mala byť postavená na úroveň Spolkovej republiky Nemecko, keďže judikatúra Súdneho dvora vylučuje, aby regióny boli považované za privilegovaných žalobcov.

27. REA okrem toho tvrdí, že vysokoškolskí učitelia nemajú vo vzťahu k advokátom privilegované postavenie. Argumentácia univerzity v Brémach nezohľadňuje skutočnosť, že podľa článku 19 prvého a druhého odseku štatútu môžu byť iba privilegovaní žalobcovia zastúpení vlastnými zamestnancami alebo úradníkmi.

28. REA v tejto súvislosti tvrdí, že judikatúra vypracovaná na základe článku 19 tretieho odseku štatútu sa uplatňuje na vysokoškolských učiteľov, ktorí sa v prípade, že konajú na súdoch Únie, nachádzajú v rovnakej situácii ako advokáti. Dodržiavanie vnútroštátnych právnych predpisov teda nepostačuje na konštatovanie, že určitý vysokoškolský učiteľ môže zastupovať dotknutého účastníka konania na súdoch Európskej únie, pretože vysokoškolský učiteľ musí byť rovnako ako advokát nezávislý. Okrem toho skutočnosť, že daný vysokoškolský učiteľ nie je finančne závislý od právneho zastúpenia, je irelevantná, keďže Všeobecný súd usúdil, že tento vysokoškolský učiteľ bol do daného projektu osobne zapojený.

29. Okrem toho tvrdenia uvedené s cieľom preukázať, že dotknutý právny zástupca má procesnú spôsobilosť podľa nemeckého práva, sú podľa agentúry REA irelevantné skutkové okolnosti predložené po prvýkrát v štádiu odvolania.

30. Napokon REA tvrdí, že univerzita v Brémach sa nemôže odvolávať na oprávnené očakávania, pretože nepreukázala existenciu výnimočných okolností, za ktorých sa takáto ochrana uplatňuje.

31. Vo svojom druhom odvolacom dôvode uvedenom subsidiárne univerzita v Brémach tvrdí, že Všeobecný súd porušil jej právo na vypočutie zakotvené v článku 47 Charty a v článku 6 ods. 1 EDĽP, keď ju neinformoval o tom, že údajná vada v jej právnom zastúpení má za následok neprípustnosť žaloby a že jej nedal možnosť vymenovať iného právneho zástupcu. Odvolateľka zdôrazňuje, že Všeobecný súd mal preskúmať vec nielen z hľadiska svojho rokovacieho poriadku, ale aj s náležitým zohľadnením základného práva na vypočutie. V tejto súvislosti sa odvolateľka odvoláva na návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Bobek v spojených veciach Uniwersytet Wrocławski a Poľsko/REA [8].

32. Univerzita v Brémach dodáva, že vyhlásenie žaloby za neprípustnú z dôvodu absencie riadneho právneho zastúpenia porušuje zásadu proporcionality, keďže cieľ riadneho výkonu spravodlivosti možno dosiahnuť menej obmedzujúcimi prostriedkami. Univerzita v Brémach

[8] C-515/17 P a C-561/17 P, EU:C:2019:774 (ďalej len „návrhy vo veci Uniwersytet Wrocławski“).

poukazuje na škodlivé účinky tohto rozhodnutia tak pre odvolateľku, ako aj pre jej zákonného zástupcu. Uvádza, že jej bola uložená povinnosť nahradiť trovy konania agentúry REA vo výške 12 000 eur, zatiaľ čo jej právny zástupca riskuje, že bude čeliť regresnej žalobe z jej strany.

33. Napokon odvolateľka tvrdí, že hoci nie je oprávnená dovolávať sa svojich oprávnených očakávaní na základe znenia článku 19 siedmeho odseku štatútu, zásada právneho štátu vyžaduje, aby bola odvolateľka upozornená na to, že ustanovenie sa bude vykladať v rozpore s jeho znením, a aby mala možnosť opätovne začať konanie s advokátom, ktorý spĺňa podmienku nezávislosti.

34. REA v odpovedi spochybňuje údajné porušenie článku 47 Charty a článku 6 ods. 1 EDĽP. Zdôrazňuje, že Všeobecný súd dospel k záveru, že nebolo potrebné upozorniť odvolateľku z dôvodu, že nedostatok zastúpenia nemožno napraviť. Podľa agentúry REA to teda vylučuje porušenie práva na účinné súdne preskúmanie.

35. REA tiež tvrdí, že univerzita v Brémach nepreukázala, že predmetné obmedzenie nesleduje legitímny cieľ, je neprimerané alebo ovplyvňuje samotnú podstatu práva na účinný prostriedok nápravy.

V. Posúdenie

36. Pokiaľ ide o časti návrhov podaných univerzitou v Brémach, ako sú zhrnuté v bode 19 vyššie, pripomínam, že podľa článku 61 prvého odseku štatútu môže Súdny dvor vykonať svoju právomoc tak, že zruší rozhodnutie Všeobecného súdu, ak je odvolanie dôvodné, a vráti vec Všeobecnému súdu, alebo ak to stav konania dovoľuje, sám právoplatne rozhodne vo veci samej. Ako správne uviedla REA, Súdny dvor nemôže vydať deklaratórny rozsudok požadovaný odvolateľkou, ktorý sa týka jej právneho zastúpenia. Pokiaľ ide o návrh odvolateľky týkajúci sa uľahčenia dohody o urovnaní, a bez toho, aby bola dotknutá otázka, či by Súdny dvor mohol o nej rozhodnúť[9], poukazujem na to, že REA v každom prípade odmieta, že by takáto dohoda o urovnaní mohla byť uzatvorená. Posúdenie sa preto musí zamerať na návrh domáhajúci sa zrušenia napadnutého uznesenia.

37. Pripomínam, že vo svojom prvom odvolacom dôvode univerzita v Brémach v podstate tvrdí, že Všeobecný súd nesprávne vyložil článok 19 štatútu. Svojím druhým odvolacím dôvodom poukazuje na porušenie práva na prístup k súdu zakotveného v článku 47 Charty.

38. Z dôvodov uvedených v týchto návrhoch sa domnievam, že prvý odvolací dôvod je čiastočne dôvodný. Všeobecný súd sa totiž v napadnutom uznesení dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď nesprávne vyložil povinnosť nezávislosti, ktorú musia dodržiavať právni zástupcovia konajúci pred súdmi Únie (A). Ak by Súdny dvor v tejto otázke nesúhlasil a preskúmal druhý odvolací dôvod, zastávam názor, že tento odvolací dôvod je tiež dôvodný. Vyhlásiť žalobu za neprípustnú ako automatický dôsledok konštatovania, že súdne zastúpenie nespĺňa požiadavky článku 19 štatútu, predstavuje obmedzenie práva na prístup k súdu Únie, ktoré nespĺňa kritérium proporcionality (B).

[9] Pozri analogicky rozsudok z 11. júla 2019, Komisia/Taliansko (Vlastné zdroje – vymáhanie colného dlhu) (C-304/18, neuverejnený, EU:C:2019:601, bod 75).

A. O prvom odvolacom dôvode: o údajnom nesprávnom výklade článku 19 štatútu

39. Na účely odpovede na prvý odvolací dôvod začnem preskúmaním tvrdenia odvolateľky, podľa ktorého sa má považovať za privilegovaného navrhovateľa v zmysle článku 19 prvého odseku štatútu (1). Následne sa budem zaoberať ústrednou otázkou tohto odvolacieho dôvodu týkajúcou sa uplatniteľnosti povinnosti nezávislosti na právneho zástupcu odvolateľky, aby som dospel k záveru, že ak sa na neho táto povinnosť skutočne uplatňuje, Všeobecný súd ju vyložil nesprávne (2). Pre úplnosť sa budem zaoberať treťou časťou prvého odvolacieho dôvodu, ktorou odvolateľka žiada Súdny dvor, aby mu v prípade, že by sa na daného vysokoškolského učiteľa uplatňovala povinnosť nezávislosti (a ak by ju nespĺňal), umožnil zastupovať odvolateľku výnimočne v tejto veci (3).

1. Môže byť univerzita v Brémach považovaná za privilegovaného žalobcu?

40. Univerzita v Brémach tvrdí, že verejná univerzita je subjektom reprezentujúcim členský štát, ktorý je privilegovaným žalobcom. Toto tvrdenie chápem tak, že sa v ňom v podstate uvádza, že samotná odvolateľka by mala byť považovaná za privilegovanú žalobkyňu podľa článku 19 prvého odseku štatútu.

41. Z tohto ustanovenia vyplýva, že privilegovaní žalobcovia môžu byť zastúpení svojimi splnomocnenými zástupcami. Ak by sa teda odvolateľka považovala za privilegovanú žalobkyňu, povinnosť zastúpenia nezávislým advokátom vyplývajúca z článku 19 tretieho odseku štatútu (alebo vysokoškolským učiteľom v zmysle siedmeho odseku toho istého článku) by sa na ňu neuplatnila.

42. Ako však uvádza REA, aj keby sa preukázalo, že univerzita v Brémach je súčasťou spolkovej krajiny Brémy, neumožňuje to považovať ju za privilegovanú žalobkyňu, pretože podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora sa subjekty pôsobiace na nižšej ako štátnej úrovni nepovažujú za privilegovaných žalobcov,[10] a preto sa na nich vzťahuje povinnosť zastúpenia.[11]

43. Preto sa domnievam, že táto časť prvého odvolacieho dôvodu je zjavne nedôvodná.

2. O uplatniteľnosti a rozsahu povinnosti nezávislosti

44. Pokiaľ ide o prvý odvolací dôvod, pripomeniem spresnenia, ktoré Súdny dvor uviedol v rozsudku Uniwersytet Wrocławski, pokiaľ ide o to, kedy možno zastúpenie neprivilegovaných žalobcov *advokátom* považovať za nedodržanie povinnosti nezávislosti vyplývajúcej z článku 19 *tretieho* odseku štatútu (časť a). Keďže cieľom tejto povinnosti je chrániť riadny výkon spravodlivosti a najmä zaručiť rešpektovanie záujmov zastúpených účastníkov konania, vyvodzujem z toho, že by sa mala uplatniť, ako rozhodol Všeobecný súd v napadnutom uznesení, aj na zastupovanie neprivilegovaných žalobcov *vysokoškolským učiteľom* podľa *siedmeho odseku* tohto ustanovenia (časť b). Ďalej uvediem, že prípady, keď je potrebné obmedziť voľbu žalobcu týkajúcu sa právneho zástupcu, by mali byť obmedzené, ako rozhodol Súdny dvor, na prípady,

[10] Pozri rozsudok z 3. decembra 2020, Région de Bruxelles-Capitale/Komisia (C-352/19 P, EU:C:2020:978, bod 18 a citovaná judikatúra).

[11] Pozri uznesenia Súdneho dvora z 20. februára 2008, Comunidad Autónoma de Valencia – Generalidad Valenciana/Komisia (C-363/06 P, neuverejnené, EU:C:2008:99), a Všeobecného súdu zo 14. novembra 2016, Dimos Athinaion/Komisia (T-360/16, neuverejnené, EU:T:2016:694).

keď právne zastúpenie *zjavne narušuje* záujmy zastupovaného účastníka konania (časť c). V tomto štádiu dospejem k záveru, že Všeobecný súd sa dopustil pochybenia, keď uplatnil toto kritérium na napadnuté uznesenie (časť d).

a) Rozsudok vo veci Uniwersytet Wrocławski

45. Rozsudok vo veci Uniwersytet Wrocławski vychádza z pomerne dlhej judikatúry týkajúcej sa výkladu článku 19 tretieho a štvrtého odseku štatútu, ktorý stanovuje povinnosť neprivilegovaných žalobcov byť v konaní na súdoch Európskej únie zastúpení „advokátom“. [12]

46. Z tejto judikatúry vyplýva, že takýto „advokát“ musí spĺňať dve podmienky. Na jednej strane musí mať podľa článku 19 štvrtého odseku štatútu „oprávnenie vystupovať pred súdom členského štátu…“. Splnenie tejto podmienky musí byť overené podľa vnútroštátnych právnych predpisov. Na druhej strane pojem „advokát“ uvedený v článku 19 treťom odseku štatútu sa chápe ako autonómny pojem práva Únie zahŕňajúci povinnosť nezávislosti daného advokáta, ako to správne pripomenul Všeobecný súd v napadnutom uznesení. [13]

47. Povinnosť nezávislosti sa v judikatúre súdov Únie objavila najprv preto, aby bol vymedzený rozsah ochrany dôvernosti medzi advokátmi a klientmi a aby sa zároveň určili dokumenty zadržané Komisiou, na ktoré sa táto dôvernosť musí vzťahovať. [14] Následne bola prevzatá do rámca článku 19 štatútu na účely posúdenia prípustnosti právneho zastúpenia neprivilegovaných žalobcov a prípustnosti ich žaloby. [15]

48. V rozsudku vo veci Uniwersytet Wrocławski Súdny dvor spresnil rozsah preskúmania, ktoré musia súdy Únie vykonať na posúdenie toho, či daný právny zástupca plní povinnosť nezávislosti.

49. Hoci Súdny dvor v tejto súvislosti pripomenul svoju skoršiu judikatúru, podľa ktorej povinnosť nezávislosti advokáta v podstate vylučuje možnosť, aby boli privilegovaní žalobcovia zastúpení advokátmi, ktorí sú s nimi určitým spôsobom prepojení, dodal, že nezávislosť advokáta neznamená, že advokát by nemal mať „nijaké väzby“ so svojím klientom, ale znamená, že by nemal mať také väzby, „ktoré zjavne narušujú jeho schopnosť zabezpečiť obranu klienta a čo najlepšie ochrániť jeho záujmy“ [16].

50. Na základe toho Súdny dvor v rozsudku Uniwersytet Wrocławski dospel k záveru, že na rozdiel od toho, čo v tejto veci rozhodol Všeobecný súd, [17] takáto narušená schopnosť neboja zjavná, zatiaľ čo navrhovateľka bola zastúpená advokátom, ktorý na tejto univerzite tiež vyučoval na základe zmluvy o poskytovaní vzdelávacích služieb. V tejto súvislosti Súdny dvor zdôraznil, že tento právny zástupca v rámci hierarchického vzťahu nezastupoval Vroclavskú univerzitu. [18]

[12] Táto povinnosť sa v prejudiciálnom konaní neuplatní na základe článku 97 ods. 3 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora.

[13] Napadnuté uznesenie, body 18 a 19. Pozri tiež rozsudok vo veci Uniwersytet Wrocławski, body 55 až 57 a citovanú judikatúru.

[14] Rozsudky z 18. mája 1982, AM & S Europe/Komisia (155/79, EU:C:1982:157), a zo 14. septembra 2010, Akzo Nobel Chemicals a Akcros Chemicals/Komisia (C-550/07 P, EU:C:2010:512).

[15] Rôzne smery príslušnej judikatúry boli rozobrané v návrhoch vo veci Uniwersytet Wrocławski, bod 37 a nasl.

[16] Rozsudok vo veci Uniwersytet Wrocławski, bod 64.

[17] Uznesenie z 13. júna 2017, Uniwersytet Wrocławski/REA (T-137/16, neuverejnené, EU:T:2017:407).

[18] Rozsudok vo veci Uniwersytet Wrocławski, bod 66.

b) Vzťahuje sa povinnosť nezávislosti na vysokoškolských učiteľov?

51. Posúdenie tvrdení uvedených v rámci prvého odvolacieho dôvodu si vyžaduje overiť, či sa povinnosť nezávislosti, ako vyplýva z judikatúry týkajúcej sa pojmu „*advokát*“ v zmysle článku 19 tretieho odseku štatútu, uplatňuje aj na *vysokoškolských učiteľov*, ktorých oprávnenie vystupovať pred súdmi sa riadi siedmym odsekom toho istého ustanovenia.

52. Zatiaľ čo REA tvrdí, že povinnosť nezávislosti sa vzťahuje aj na vysokoškolských učiteľov konajúcich ako právni zástupcovia, univerzita v Brémach to spochybňuje a tvrdí, že spôsobilosť vystupovať ako zástupca na súdoch Únie by sa mala, pokiaľ ide o vysokoškolských učiteľov, vykladať výlučne s odkazom na vnútroštátne právo. Vysvetľuje, že osobitné postavenie vysokoškolských učiteľov v nemeckom práve spôsobuje, že kritérium nezávislosti je irelevantné.

53. Na účely posúdenia tohto tvrdenia treba spresniť, čo treba rozumieť pod povinnosťou nezávislosti advokáta vo všeobecnosti a najmä v osobitnom kontexte zastupovania na súdoch Únie.

54. Pojem „nezávislosť“ je často označovaný ako základná vlastnosť povolania advokáta ako takého.[19] Hoci jeho presný obsah možno chápať v rôznych právnych poriadkoch odlišne, najmä v závislosti od vnímania úlohy advokáta v širšom kontexte výkonu spravodlivosti, javí sa ako základná vlastnosť, ktorá je základom výkonu tohto povolania, ktorá vyžaduje, aby právne poradenstvo rešpektovalo určité odborné štandardy a aby nepodliehalo žiadnemu vonkajšiemu tlaku alebo zaujatosti vyplývajúcim z osobných záujmov advokáta alebo tretích osôb.[20] Všeobecne sa predpokladá, že každá právna rada by sa mala poskytovať v najlepšom záujme zastupovanej strany.[21] Z povinnosti nezávislosti advokáta však vyplýva aj povinnosť advokáta odmietnuť riadiť sa určitými pokynmi v prípade, že by to bolo v rozpore so zákonnými alebo etickými pravidlami.

55. Nejde o úvahy, ktoré by boli relevantné pre vysokoškolských učiteľov, ak vystupujú ako učitelia, a to z jednoduchého dôvodu, že ich povolanie je zo zrejmých dôvodov úplne odlišné od advokácie.

56. Z tohto dôvodu sa môže zdať lákavé, pokiaľ ide o vysokoškolských učiteľov, odmietnuť relevantnosť judikatúry Súdneho dvora týkajúcej sa povinnosti nezávislosti advokátov v zmysle článku 19 tretieho odseku štatútu.

57. Podľa môjho názoru však nejde o správny prístup k tomuto problému, pretože za okolností, keď vysokoškolský učiteľ vystupuje na súdoch Únie, nie je tam preto, aby prednášal, ale aby zastupoval klienta rovnakým spôsobom, ako to robí advokát.

58. Keď je teda vysokoškolský učiteľ vyzvaný, aby vystupoval na súdoch Únie ako právny zástupca, stáva sa jeho postavenie rovnakým ako postavenie advokáta v tom zmysle, že obaja napĺňajú rovnakú úlohu, t. j. zastupujú neprivilegovaných účastníkov konania. To sa odráža, ako uvádza

[19] Návrhy vo veci Uniwersytet Wrocławski, bod 35.

[20] Pozri *Charter of core principles of the European legal profession & Code of conduct for European lawyers*, Council of Bars & Law Societies of Europe, 2019, s. 12, bod 2.1.

[21] Tamže, s. 13, bod 2.7. Pozri však rozsudok z 10. marca 2021, An Bord Pleanála (C-739/19, EU:C:2021:185, bod 29 v spojení s bodom 16), ktorý zdôrazňuje osobitnú úlohu právnikov konajúcich na írskych súdoch, kde právnikovi prináleží, aby „vykonal podstatnú časť právneho zisťovania potrebného na riadny priebeh konania“, čo tiež môže zahŕňať identifikáciu „skutočnost[-í, ktoré sú] nepriaznivé pre účastníka konania, ktorého predmetný právnik zastupuje“.

REA, v znení článku 19 siedmeho odseku štatútu, podľa ktorého majú vysokoškolskí učitelia rovnaké práva (a je teda potrebné dodať, že implicitne aj rovnaké povinnosti), aké sú v tejto súvislosti priznané „advokátom“ v zmysle článku 19 tretieho odseku štatútu.

59. Plne uznávam, že možnosť vysokoškolského učiteľa stať sa právnym zástupcom môže byť výrazom osobitného postavenia, ktoré mu môže priznávať vnútroštátne právo. Možno to nie je príliš obvyklé, ale vnútroštátne právo skutočne môže vysokoškolským učiteľom priznať zjednodušený prístup k členstvu v advokátskej komore,[22] alebo im dokonca môže priamo priznať možnosť zastupovať účastníkov konania, ako je to podľa všetkého v Nemecku. Takéto špecifiká vnútroštátneho práva, pokiaľ ide o možnosť vystupovať ako právny zástupca, však nie sú relevantné pre posúdenie povinnosti nezávislosti, ktorú musia právni zástupcovia vrátane vysokoškolských učiteľov, ktorí môžu podľa vnútroštátneho práva vystupovať ako právni zástupcovia, dodržiavať na pojednávaní na súdoch Únie. Ako už bolo uvedené vyššie, je to tak preto, že sa táto povinnosť konkrétne pridáva k funkcii, ktorú vykonávajú na týchto súdoch.

60. Ako podrobnejšie vysvetlím nižšie, pri overovaní, či právny zástupca spĺňa povinnosť nezávislosti, vykonávajú súdy Únie zostatkové a výnimočné preskúmanie, ktorého cieľom je zaručiť riadny výkon spravodlivosti a najmä dodržiavanie práv žalobcov vyplývajúcich z článku 47 Charty. Vzhľadom na to, že toto preskúmanie je zamerané práve na práva zastúpených strán v konaní na týchto súdoch, nevidím žiadny zásadný dôvod, prečo by toto preskúmanie nemalo byť vykonané vo vzťahu k vysokoškolským učiteľom, ktorí vystupujú ako právni zástupcovia.

61. Kľúčovou otázkou, ktorá však zostáva, je, aký by mal byť presný rozsah takéhoto preskúmania. Tým sa budem zaoberať teraz.

c) O kritériu zjavného narušenia

62. Ako bolo uvedené v bode 48 vyššie, Súdny dvor v rozsudku vo veci Uniwersytet Wrocławski spresnil, že povinnosť nezávislosti treba chápať ako neexistenciu väzieb, „ktoré zjavne narušujú… schopnosť [právneho zástupcu] zabezpečiť obranu klienta a čo najlepšie ochrániť jeho záujmy“[23].

63. Existujú rôzne druhy ujmy, ktoré môžu vzniknúť v dôsledku výberu konkrétneho právneho zástupcu. Z rozsudku vo veci Uniwersytet Wrocławski vyplýva, že ujmou relevantnou pre posúdenie povinnosti nezávislosti podľa článku 19 tretieho odseku štatútu nie je iba akákoľvek ujma, ktorú možno utrpieť v dôsledku (prípadne zlého) výberu advokáta, ale zjavná ujma, ktorá je spôsobená, alebo môže byť spôsobená, určitými väzbami medzi právnym zástupcom a zastupovanou stranou.

64. Súdny dvor konkrétne potvrdil, že povinnosť nezávislosti nemôžu splniť interní právnici,[24] pretože ako to vyplýva z príslušnej judikatúry, ich odborný názor môže byť „prinajmenšom čiastočne, ovplyvnený ich pracovným prostredím“[25]. Uvedený prípad sa teda týka jedného z aspektov nezávislosti právneho zástupcu, uvedeného v bode 54 vyššie, ktorý sa týka možnej povinnosti odmietnuť riadiť sa určitými usmerneniami, pokiaľ sú v rozpore s platnými

[22] To je zrejme prípad francúzskej právnej úpravy, o ktorej z iného uhla pohľadu pojednáva rozsudok zo 17. decembra 2020, Onofrei (C-218/19, EU:C:2020:1034). Pozri návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Bobek vo veci Conseil de l’ordre des avocats au barreau de Paris a Bâtonnier de l’ordre des avocats au barreau de Paris, C-218/19 (EU:C:2020:716, bod 4).

[23] Rozsudok vo veci Uniwersytet Wrocławski, bod 64.

[24] Rozsudok vo veci Uniwersytet Wrocławski, bod 63.

[25] Rozsudok zo 6. septembra 2012, Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej a Poľsko/Komisia (C-422/11 P a C-423/11 P, EU:C:2012:553, bod 25) (ďalej len „Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej“).

zákonnými alebo etickými pravidlami. Existencia súbežných povinností právneho zástupcu, ako sú povinnosti vyplývajúce z pracovnoprávneho vzťahu, môže skutočne brániť právnemu zástupcovi v účinnom plnení takej povinnosti a ovplyvniť tak kvalitu poskytovaného právneho poradenstva.

65. K nedodržaniu povinnosti nezávislosti však môže dôjsť aj v iných prípadoch. Typicky by to tak bolo v prípade, keď s ohľadom na predmet sporu existuje medzi právnym zástupcom a zastúpeným taká väzba, ktorá spôsobuje, že ochrana práv zastúpeného je v skutočnosti iluzórna, pretože právny zástupca sleduje iné záujmy ako záujmy klienta.

66. Podľa môjho názoru tieto úvahy viedli Súdny dvor k tomu, že vo veci Trasta Komercbanka [26] nesúhlasil s príliš miernym prístupom Všeobecného súdu [27], keď Všeobecný súd uznal účinky vnútroštátneho práva spojené s vypovedaním plnomocenstva, hoci toto vypovedanie bolo vyvolané likvidátorom žalujúcej banky konajúcim v situácii konfliktu záujmov. Súdny dvor uviedol, že likvidátor bol vymenovaný vnútroštátnym orgánom, ktorý sa zúčastnil na konaní, ktoré viedlo k odňatiu povolenia na prevádzku banky, a teda k jej likvidácii. Po preskúmaní vzťahu existujúceho medzi príslušným vnútroštátnym orgánom, ktorý vymenoval likvidátora, a týmto likvidátorom Súdny dvor dospel k záveru, že existovalo riziko, že by sa likvidátor mohol na súdoch Únie vyhnúť spochybneniu aktu, ktorý spôsobil likvidáciu zastúpeného účastníka, pretože prípadné zrušenie uvedeného aktu by mohlo viesť k odvolaniu likvidátora z funkcie. [28]

67. Podobne, keď Súdny dvor v rozsudku vo veci Uniwersytet Wrocławski odkázal na pojem zjavného narušenia právneho zastúpenia, mal na mysli zjavné situácie, keď niet pochýb o tom, že právny zástupca nemusí konať v najlepšom záujme klienta, ale *proti* týmto záujmom, alebo v každom prípade, keď môže v skutočnosti obhajovať iné záujmy. Typicky by to tak bolo v prípade, keď je advokát na základe svojho vzťahu s klientom v postavení, keď sa môže na úkor klienta obohatiť, iným konaním mu spôsobiť škodu alebo keď môže využiť informácie o klientovi v prospech tretích osôb. Pokiaľ však o takéto jasné prípady nejde, je a malo by byť východiskovým predpokladom, že výber advokáta je predovšetkým vecou zmluvnej slobody a dôvery.

68. Na znázornenie rozdielu, ktorý treba v tejto súvislosti načrtnúť, možno uviesť, že právne zastúpenie blízkym príbuzným, ktorý je zhodou okolností advokátom, je pravdepodobne vylúčené z dôvodu konfliktu záujmov v dedičskom konaní, v ktorom sú advokát aj zastupovaná strana možnými dedičmi. Naproti tomu môže byť bezproblémové v spore so susedom o vymedzení hranice medzi susedovým a rodinným pozemkom. Ak vezmeme iný príklad, advokát, ktorý je tiež blízkym priateľom, môže byť prijateľnou voľbou v rámci dedičského konania, ale také zastúpenie v spore týkajúcom sa pozemku bude problematické, ak je tento blízky priateľ zhodou okolností tiež vlastníkom dotknutého pozemku. Napokon advokát, ktorý má menšinový podiel v zastupovanej spoločnosti, nemôže v rámci sporu medzi touto spoločnosťou a menšinovými akcionármi predstavovať možný výber, zatiaľ čo právne zastúpenie tohto advokáta na účet tejto spoločnosti nemôže byť problematické v rámci konania o určenie zodpovednosti za výrobky, ktoré iniciovala tretia osoba.

69. Hoci sa posúdenie týchto situácií môže líšiť v závislosti od dotknutého vnútroštátneho právneho poriadku, vo všetkých uvedených prípadoch je dôležité nielen určenie určitej väzby medzi právnym zástupcom a zastúpeným, ale aj posúdenie, či táto väzba vzhľadom na predmet sporu vedie k záveru, že právny zástupca nebude konať alebo nebude konať nevyhnutne v najlepšom záujme zastúpeného.

[26] Rozsudok z 5. novembra 2019, ECB a i./Trasta Komercbanka a i. (C-663/17 P, C-665/17 P a C-669/17 P, EU:C:2019:923).

[27] Uznesenie z 12. septembra 2017, Fursin a i./ECB (T-247/16, neuverejnené, EU:T:2017:623).

[28] Rozsudok z 5. novembra 2019, ECB a i./Trasta Komercbanka a i. (C-663/17 P, C-665/17 P a C-669/17 P, EU:C:2019:923, body 60 až 62).

d) Uplatnenie kritéria v prejednávanej veci

70. Pokiaľ ide o prejednávanú vec, Všeobecný súd pri konštatovaní, že právny zástupca odvolateľky nespĺňal povinnosť nezávislosti, vychádzal z dvoch prvkov. Tieto dva prvky sa týkajú dvoch rôznych aspektov povinnosti nezávislosti uvedených v bodoch 64 a 65 vyššie. Všeobecný súd najprv v bode 25 napadnutého uznesenia uviedol, že právny zástupca je zamestnaný na univerzite v Brémach na základe verejnoprávneho vzťahu (1). Následne v tom istom bode Všeobecný súd v podstate konštatoval, že právny zástupca bol do daného súdneho sporu osobne zapojený (2).

1) O postavení právneho zástupcu ako vysokoškolského učiteľa na univerzite v Brémach

71. Ako už bolo uvedené, Všeobecný súd konštatoval, že právny zástupca odvolateľky bol zamestnaný odvolateľkou na základe verejnoprávneho vzťahu.[29] V rozsahu, v akom toto zistenie vyplýva priamo z odkazu na rozsudok Súdneho dvora vo veci Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej, obsiahnutého v predchádzajúcom bode napadnutého uznesenia, a pri neexistencii ďalších dôvodov sa zdá, že Všeobecný súd podradil situáciu dotknutého vysokoškolského učiteľa pod kategóriu zamestnaných (interných) právnikov, ktorých nezávislosť Súdny dvor skutočne vylúčil z dôvodu rizika, že ich odborný názor bude „prinajmenšom čiastočne, ovplyvnený ich pracovným prostredím“,[30] ako už bolo pripomenuté.

72. Bez ohľadu na rozdiely, ktoré môžu existovať medzi verejnoprávnou povahou zamestnania právneho zástupcu odvolateľky ako vysokoškolského učiteľa a zamestnaním interného právnika, zastávam názor, že Všeobecný súd v napadnutom uznesení nezohľadnil skutočnosť, že, ako pred ním tvrdila univerzita v Brémach (a ako bolo uvádzané v tomto konaní), právne zastupovanie nepatrilo medzi úlohy, ktoré právny zástupca odvolateľky vykonáva ako vysokoškolský učiteľ. Univerzita v Brémach ďalej tvrdila, že právne zastúpenie teda nesúviselo s možnosťou vysokoškolského učiteľa vystupovať ako právny zástupca (vysokoškolský učiteľ sa obmedzuje na výskum a výučbu) a bolo vykonávané mimo akéhokoľvek vzťahu podriadenosti.

73. Domnievam sa teda, že dotknutý vysokoškolský učiteľ, keď prijal funkciu právneho zástupcu odvolateľky, nekonal na základe povinnosti, ktorú mal voči univerzite v Brémach ako jeden z jej učiteľov, ale na základe svojho rozhodnutia prevziať toto zastúpenie mimo svojej úlohy vysokoškolského učiteľa. V tomto ohľade sa teda jeho situácia zásadne líši od situácie interných právnikov, keď zastupujú svojich zamestnávateľov, pričom v takom prípade je právne zastúpenie súčasťou ich pracovnej náplne a môže o ňom rozhodovať zamestnávateľ.

74. Z tohto dôvodu možno podľa môjho názoru prejednávanú vec porovnávať so situáciou, ktorá viedla k vydaniu rozsudku Uniwersytet Wrocławski. Uvedený prípad sa tiež týkal právneho zástupcu, ktorý prednášal na univerzite, ktorú zastupoval na súdoch Európskej únie. Je pravda, že neprednášal na plný úväzok, ale na základe zmluvy o poskytovaní výučby. Dôvodom, na ktorý sa Súdny dvor odvolával, aby vylúčil nesplnenie povinnosti nezávislosti, však bola skutočnosť, že právny zástupca „zabezpečoval ochranu záujmov Vroclavskej univerzity bez akéhokoľvek vzťahu podriadenosti voči tejto univerzite“[31].

[29] Napadnuté uznesenie, bod 25.

[30] Rozsudok vo veci Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej, bod 25.

[31] Rozsudok vo veci Uniwersytet Wrocławski, bod 66.

75. V skutočnosti a v súlade s tým, čo bolo uvedené vyššie v bode 64 vyššie, je v prejednávanom kontexte kľúčovou otázkou, či by právnemu zastúpeniu mohli brániť povinnosti, ktoré zaväzujú právneho zástupcu z dôvodu špecifických väzieb so zastúpeným, ako sú tie, ktoré vychádzajú z pracovnej zmluvy. V rozsahu, v akom povinnosť nezávislosti zahŕňa povinnosť odmietnuť pokyny, pokiaľ sú tieto pokyny v rozpore s etickými povinnosťami, môže byť účinný výkon tejto povinnosti narušený povinnosťou vykonávať právne zastúpenie určitým spôsobom alebo s určitým obsahom, napríklad ako vyžadoval zamestnávateľ.

76. Z tvrdení predložených univerzitou v Brémach v konaní na Všeobecnom súde a znovu v rámci konania o tomto odvolaní vyplýva, že dotknutý vysokoškolský učiteľ nevystupoval ako jej interný právnik, teda ako člen jej právneho oddelenia, ale ako osoba, ktorej postavenie ju oprávňuje na zastupovanie účastníkov v súdnom konaní a ktorá sa rozhodla túto úlohu prijať nezávisle na svojom postavení vysokoškolského učiteľa. Z týchto tvrdení tiež vyplýva, že predmetné právne zastúpenie nebolo vykonávané v rámci vzťahu podriadenosti ani nebolo inak ovplyvnené žiadnymi inými povinnosťami právneho zástupcu voči odvolateľke ako tými, ktoré vyplývajú zo samotného právneho zastúpenia.

2) O osobnom zapojení právneho zástupcu do súdneho sporu

77. Druhým dôvodom, na základe ktorého Všeobecný súd v napadnutom uznesení dospel k záveru, že právny zástupca univerzity v Brémach nespĺňal povinnosť nezávislosti, sa týkal jeho postavenia koordinátora a vedúceho predmetného projektu, v rámci ktorého „je poverený zásadnými úlohami“ [32]. Všeobecný súd tiež dodal, že príslušný vysokoškolský učiteľ vypracoval a predložil predmetnú žiadosť o financovanie. Podľa Všeobecného súdu to znamenalo, že tento zástupca mal priamy záujem na výsledku prejednávaného sporu, čo ohrozilo jeho schopnosť poskytovať právnu pomoc požadovanú klientom, a to úplne nezávisle a vo vyššom záujme spravodlivosti. [33]

78. Týmito výrokmi sa Všeobecný súd vysporiadal s povinnosťou nezávislosti, o ktorej sa písalo v bode 65 vyššie, ktorá sa týka prípadu, keď právny zástupca skutočne neháji záujmy zastúpeného účastníka konania, ale namiesto toho v skutočnosti sleduje iné záujmy, napríklad svoje vlastné.

79. Rozumiem tomu tak, že v prípade úspechu žaloby o neplatnosť napadnutého rozhodnutia bude môcť univerzita v Brémach uskutočniť dotknutý vedecký projekt a rovnako tak jej právny zástupca bude môcť v tejto súvislosti pôsobiť okrem iného ako vedúci výskumného tímu. Inými slovami, prípadný úspech žaloby o neplatnosť ovplyvní šancu odvolateľky získať požadované finančné prostriedky, čo je zase v záujme jej právneho zástupcu ako vysokoškolského učiteľa, pretože to bude mať vplyv na to, či bude môcť pokračovať v dotknutom výskumnom projekte a viesť ho.

80. Z toho vyplýva, ako sama odvolateľka jasne uviedla, že právny zástupca má podobný záujem ako odvolateľka. Vzhľadom na to a v rozpore s tým, k čomu dospel Všeobecný súd v napadnutom uznesení, však nerozumiem, ako môže takýto spoločný záujem plynúci z účasti právneho zástupcu na dotknutom projekte viesť pri neexistencii ďalších prvkov k záveru, že právne zastúpenie má zjavne nepriaznivý vplyv na záujmy univerzity v Brémach. V opise zapojenia právneho zástupcu

[32] Napadnuté uznesenie, bod 25.

[33] Napadnuté uznesenie, body 25 a 26.

do dotknutého projektu totiž nevidím nič, čo by svedčilo o tom, že zastupovaním univerzity v Brémach v skutočnosti sledoval tento právny zástupca svoje vlastné alebo iné záujmy na úkor odvolateľky.

81. V zásade nevylučujem, že zdanlivý spoločný záujem môže v skutočnosti skrývať podstatný nedostatok. Všeobecný súd síce v bode 26 napadnutého uznesenia uvádza, že väzba medzi právnym zástupcom a odvolateľkou mala zjavne nepriaznivý vplyv na možnosť tohto právneho zástupcu chrániť najlepšie záujmy odvolateľky, ale jednoducho neuvádza nič, čo by takémuto scenáru nasvedčovalo.

3. Boli porušené oprávnené očakávania odvolateľky?

82. V tretej časti prvého odvolacieho dôvodu univerzita v Brémach tvrdí, že ak by Súdny dvor v podstate dospel k záveru, že sa na jej právneho zástupcu vzťahuje povinnosť nezávislosti (čo, ako tomu rozumiem, by malo za následok, že by nemohol v prejednávanej veci zastupovať odvolateľku), malo by jej právnemu zástupcovi byť výnimočne umožnené ju zastupovať. Odvolateľka vysvetľuje, že by mala mať možnosť dovolávať sa svojich oprávnených očakávaní na základe jasného znenia článku 19 siedmeho odseku štatútu, z ktorého podľa odvolateľky vyplýva, že povinnosť nezávislosti, ako bola rozvinutá judikatúrou Súdneho dvora, sa nevzťahuje na vysokoškolských učiteľov.

83. Domnievam sa, že nie je potrebné podrobne sa zaoberať týmto odvolacím dôvodom vzhľadom na moje vyššie uvedené konštatovanie, z ktorého vyplýva, že aj keď sa povinnosť nezávislosti vzťahuje na vysokoškolských učiteľov konajúcich za podmienok stanovených v článku 19 siedmom odseku štatútu, jeho správny výklad znamená, že v prejednávanej veci musí byť právnemu zástupcovi umožnené odvolateľku zastupovať.

84. Ak by však Súdny dvor rozhodol inak, stručne a subsidiárne vysvetlím dôvody, pre ktoré sa podľa môjho názoru tretia časť prvého odvolacieho dôvodu musí považovať za nedôvodnú.

85. Ako tomu rozumiem, treťou časťou prvého odvolacieho dôvodu svojho odvolania odvolateľka žiada o výnimku z „incidenčn[ej] spätn[ej] účinnos[ti]“ [34] rozhodnutia, ktoré má byť vydané v prejednávanej veci, alebo inými slovami, z pravidla, podľa ktorého výklad, ktorý Súdny dvor podáva k norme práva Únie (v prejednávanej veci k článku 19 siedmemu odseku štatútu), „v prípade potreby objasňuje a spresňuje význam a pôsobnosť tohto predpisu tak, ako sa má alebo sa mal chápať a uplatňovať od okamihu, keď nadobudol účinnosť“ [35]. Univerzita v Brémach totiž v tretej časti prvého odvolacieho dôvodu s odkazom na rozsudok Súdneho dvora vo veci Defrenne [36] tvrdí, že pokiaľ výklad článku 19 siedmeho odseku štatútu bráni jej právnemu zástupcovi, aby ju zastupoval, je takýto výklad neočakávaný, a preto by sa na prejednávanú vec nemal použiť (mal by sa použiť na budúce veci).

[34] Návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Bobek vo veci Cussens a i. (C-251/16, EU:C:2017:648, bod 35).

[35] Pozri napríklad rozsudok z 22. novembra 2017, Cussens a i. (C-251/16, EU:C:2017:881, bod 41 a citovaná judikatúra).

[36] Rozsudok z 8. apríla 1976, Defrenne (43/75, EU:C:1976:56).

86. V tejto súvislosti poznamenávam, že pri výklade práva Únie v rámci prejudiciálneho konania súdy Únie výnimočne umožnili časové obmedzenie účinkov svojich rozhodnutí, [37] ak to vyžadovali záujmy právnej istoty a ak boli splnené dve podmienky: po prvé, dotknutá osoba musela konať v dobrej viere, a po druhé, rozhodnutie Súdneho dvora by mohlo bez časového obmedzenia spôsobiť riziko „vážnych ťažkostí“ [38].

87. V tomto kontexte súhlasím s agentúrou REA, že odvolateľka nepreukázala, že by z výkladu článku 19 siedmeho odseku štatútu mohlo vyplývať riziko akýchkoľvek konkrétnych ťažkostí, ktoré by skutočne bránili dotknutému právnemu zástupcovi zastupovať odvolateľku. [39] Univerzita v Brémach uvádza iba nasledujúce skutočnosti: to, že nebolo posúdené meritum jej žaloby, povinnosť znášať trovy konania a regresná žaloba, ktorú môže odvolateľka podať proti svojmu právnemu zástupcovi.

88. Za týchto okolností sa domnievam, že tretiu časť prvého odvolacieho dôvodu treba považovať za nedôvodnú.

4. Záver k prvému odvolaciemu dôvodu

89. Vzhľadom na vyššie uvedené som dospel k záveru, že Všeobecný súd tým, že rozhodol, že postavenie dotknutého právneho zástupcu na univerzite v Brémach, ako aj jeho osobné zapojenie do prejednávaného sporu malo zjavne nepriaznivý vplyv na schopnosť tohto zástupcu zastupovať odvolateľku v najlepšom možnom záujme, nevyložil správne povinnosť nezávislosti, ktorú musia právni zástupcovia konajúci na súdoch Únie spĺňať, a dopustil sa teda nesprávneho právneho posúdenia. V tomto rozsahu je teda prvý odvolací dôvod dôvodný.

B. O druhom odvolacom dôvode: procesné dôsledky nedodržania povinnosti nezávislosti

90. V rámci druhého odvolacieho dôvodu, ktorý univerzita v Brémach uplatnila subsidiárne, odvolateľka v podstate tvrdí, že procesné dôsledky, ktoré Všeobecný súd vyvodil zo záveru, že jej právny zástupca nespĺňal požadovaný štandard nezávislosti, porušujú článok 47 Charty. [40]

91. Podľa môjho názoru sa Súdny dvor touto otázkou nebude musieť zaoberať, pretože, ako bolo vysvetlené vyššie, prvý odvolací dôvod je čiastočne dôvodný.

92. Pre úplnosť však načrtnem, prečo podľa môjho názoru univerzita v Brémach správne tvrdí, že tým, že nemala možnosť si zvoliť nového právneho zástupcu, ktorý by nahradil zástupcu, ktorý bol považovaný za nespĺňajúceho povinnosť nezávislosti, ako uviedol Všeobecný súd v napadnutom uznesení, porušuje právo tejto univerzity na prístup k súdu priznané článkom 47 prvým odsekom Charty.

[37] Pozri napríklad rozsudky z 8. apríla 1976, Defrenne (43/75, EU:C:1976:56, body 72 až 75); zo 17. mája 1990, Barber (C-262/88, EU:C:1990:209, body 44 a 45); alebo zo 16. júla 1992, Legros a i. (C-163/90, EU:C:1992:326, body 34 až 36).

[38] Pozri napríklad rozsudok z 29. septembra 2015, Gmina Wrocław (C-276/14, EU:C:2015:635, bod 45).

[39] Za týchto okolností nepovažujem za potrebné púšťať sa do analýzy otázky, či sa kritérium, ktoré Súdny dvor uplatňuje v prejudiciálnom konaní v reakcii na žiadosti o obmedzenie časových účinkov svojich rozsudkov, uplatní ako také v tomto kontexte.

[40] Univerzita v Brémach sa tiež dovoláva porušenia článku 6 ods. 1 EDĽP. Ako už Súdny dvor opakovane rozhodol, posledný uvedený nástroj nepredstavuje, kým k nemu Európska únia nepristúpi, právny nástroj, ktorý by bol formálne začlenený do práva Únie. Súdne preskúmanie napadnutého uznesenia musí byť preto vykonané so zreteľom na článok 47 Charty. Pri uplatňovaní článku 52 ods. 3 Charty, podľa ktorého je zmysel a rozsah práv stanovených v Charte, ktoré zodpovedajú právam zaručeným EDĽP, rovnaký, ak nie širší, ako práva stanovené EDĽP, je však potrebné náležite zohľadniť článok 6 ods. 1 EDĽP (a tiež článok 13 EDĽP), ako aj judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva týkajúcu sa týchto ustanovení.

93. Na tento účel sa najskôr budem zaoberať tým, čo je podľa môjho názoru v tejto súvislosti hlavnou otázkou, a to automatickou neprípustnosťou žaloby (1). Potom sa budem venovať vedľajšej otázke právneho základu určenia nového advokáta (2).

1. O automatickej neprípustnosti žaloby

94. Súhlasím s agentúrou REA, že procesné pravidlá neuvádzajú nič o otázke určenia nového advokáta, pokiaľ pôvodne určený advokát nespĺňa povinnosť nezávislosti.

95. Skutočnosť, že procesné pravidlá v tomto ohľade nič neuvádzajú, však neznamená, že by možnosť odvolateľky nahradiť právneho zástupcu, ktorý nespĺňa povinnosť nezávislosti, bola automaticky v rozpore s týmito pravidlami. V každom prípade treba v prejednávanej veci posúdiť tvrdenia univerzity v Brémach, podľa ktorých výklad Rokovacieho poriadku Všeobecného súdu prijatý v napadnutom uznesení porušil právo odvolateľky na prístup k súdu.

96. V tejto súvislosti by som začal konštatovaním, že povinnosť byť zastúpený nezávislým právnym zástupcom predstavuje podmienku prípustnosti žaloby, a teda z toho istého dôvodu obmedzenie práva na prístup k súdu.

97. Rozhodne súhlasím so Všeobecným súdom, že v zásade „právo na prístup k súdu nie je absolútnym právom“ [41]. Akékoľvek obmedzenie tohto práva však možno akceptovať iba vtedy, ak spĺňa podmienky stanovené v článku 52 ods. 1 Charty.

98. Podľa prvej vety tohto ustanovenia, akékoľvek obmedzenie výkonu práv a slobôd uznaných v Charte musí byť ustanovené zákonom a musí rešpektovať podstatu týchto práv a slobôd. V druhej vete stanovuje, že za predpokladu dodržiavania zásady proporcionality možno tieto práva a slobody obmedziť len vtedy, ak je to nevyhnutné a skutočne to zodpovedá cieľom všeobecného záujmu, ktoré sú uznané Úniou, alebo ak je to potrebné na ochranu práv a slobôd iných.

99. Keďže tieto štyri podmienky sa uplatnia kumulatívne, považujem za postačujúce zamerať analýzu v prejednávanej veci na existenciu cieľov všeobecného záujmu, ktoré uznáva Únia, a na dodržanie zásady proporcionality.

100. Z rozsudku vo veci Uniwersytet Wrocławski vyplýva, že povinnosť zastúpenia neprivilegovaných žalobcov sleduje dva ciele, a to riadny výkon spravodlivosti a „najmä“ ochranu a obranu záujmov žalobcu v čo najväčšom rozsahu. [42] Hoci to Súdny dvor uviedol v súvislosti s právnym zastúpením zabezpečovaným advokátom za podmienok článku 19 tretieho odseku štatútu, nevidím žiadny zásadný dôvod, prečo by sa tie isté ciele nemali uplatniť aj v rámci právneho zastúpenia poskytovaného vysokoškolským učiteľom podľa siedmeho odseku tohto ustanovenia. Dôvodom je skutočnosť, že oba druhy právneho zastúpenia zabezpečujú a účinne umožňujú prístup neprivilegovaných účastníkov konania k súdom Únie; navyše postavenie vysokoškolských učiteľov bolo pripodobnené postaveniu advokátov, ako som už uviedol vyššie. [43]

[41] Napadnuté uznesenie, bod 35. Podobne sa opakovane vyjadril aj ESĽP. Pozri napríklad rozsudok ESĽP z 11. februára 2014, Maširević v. Srbsko, (CE:ECHR:2014:0211JUD003067108, bod 46 a citovaná judikatúra).

[42] Rozsudok vo veci Uniwersytet Wrocławski, bod 62.

[43] Pozri body 58 až 60 vyššie.

101. Ciele riadneho výkonu spravodlivosti, ako aj ochrana záujmov žalobcu môžu v určitých situáciách vyžadovať, aby právny zástupca nevystupoval na súde (alebo prestal vystupovať) ako právny zástupca v situácii, keď z akéhokoľvek dôvodu nie je schopný sa vecou riadne zaoberať alebo nie je schopný skutočne brániť najlepšie záujmy zastúpeného účastníka konania.

102. Pripúšťam teda, že sledovanie týchto cieľov môže vyžadovať, aby bola žaloba fakticky vyhlásená za neprípustnú, aj keby takýto dôsledok bránil tomu, aby bola tá istá vec znovu preskúmaná, pretože podanie novej žaloby by sa stalo fakticky nemožným z dôvodu lehôt, v ktorých musí byť žaloba o neplatnosť podaná. O taký prípad môže ísť najmä vtedy, ak by zastúpený účastník konania konal proti pokynu súdov Únie týkajúceho sa určenia iného právneho zástupcu alebo tento pokyn ignoroval, čím by výrazne oneskoril alebo fakticky znemožnil priebeh konania, a to za okolností, keď by sa pôvodný právny zástupca zjavne neusiloval o skutočnú obhajobu záujmov zastúpeného účastníka konania. V rozsahu, v akom povinnosť byť zastúpený predstavuje podmienku prípustnosti žalôb podávaných neprivilegovanými žalobcami, predstavuje totiž vyhlásenie neprípustnosti logický dôsledok nedodržania tejto povinnosti.

103. Hoci vyhlásenie žaloby za neprípustnú môže byť vhodným spôsobom riešenia situácií, ktoré ohrozujú riadny výkon spravodlivosti alebo ochranu záujmov žalobcu, domnievam sa však, že výsledok v podobe automatického vyhlásenia žaloby za neprípustnú prekračuje medze toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie oboch týchto cieľov.

104. O tom, že v tejto súvislosti existujú menej zaťažujúce prostriedky, svedčí možnosť daná článkom 55 ods. 3 Rokovacieho poriadku Všeobecného súdu určiť nového právneho zástupcu, pokiaľ Všeobecný súd rozhodne o vylúčení pôvodne určeného zástupcu, pretože sa domnieva, že jeho konanie je, ako vyplýva z článku 55 ods. 1 tohto rokovacieho poriadku, „nezlučiteľné s dôstojnosťou Všeobecného súdu alebo požiadavkou riadneho výkonu spravodlivosti“. V takejto situácii článok 55 ods. 3 Rokovacieho poriadku Všeobecného súdu stanovuje prerušenie konania, aby dotknutý účastník konania mohol určiť iného právneho zástupcu. Uvedené pravidlo tak umožňuje chrániť nevyhnutné podmienky na výkon spravodlivosti tým, že vylučuje právneho zástupcu, ktorý svojím konaním tieto podmienky ohrozuje, a zároveň zachováva možnosť prejednania veci okrem prípadu, keď žalobca neurčí iného právneho zástupcu.

105. Na základe vyššie uvedenej analýzy sa domnievam, že univerzita v Brémach správne tvrdí, že *automatická* neprípustnosť jej žaloby – ako dôsledok nesplnenia povinnosti nezávislosti zo strany jej právneho zástupcu – predstavuje neprimerané obmedzenie jej práva na prístup k súdu. Prekračuje medze toho, čo je nevyhnutné, pretože ciele riadneho výkonu spravodlivosti a ochrany záujmov žalobcu možno dosiahnuť menej obmedzujúcimi prostriedkami, pokiaľ sa žalobcovi umožní určiť iného advokáta.

2. O otázke (ne-)existencie výslovného procesného základu, ktorý by umožňoval určenie nového právneho zástupcu

106. V bode 40 napadnutého uznesenia sa Všeobecný súd oprel o článok 21 druhý odsek štatútu a článok 51 ods. 4 rokovacieho poriadku, aby podporil záver, že jeho procesné pravidlá neposkytujú odvolateľke možnosť určiť nového právneho zástupcu, na rozdiel od možnosti napraviť nepredloženie niektorých dokumentov, ktorú poskytujú vyššie uvedené ustanovenia.

107. Odvolateľka tento záver spochybňuje a odkazuje v tomto ohľade na návrhy vo veci Uniwersytet Wrocławski, v ktorých sa generálny advokát Bobek na podporu svojho tvrdenia, že žalobkyňa v uvedenej veci mala dostať možnosť zmeniť advokáta, u ktorého sa zistilo, že

nedodržiava povinnosť nezávislosti, opiera analogicky o článok 51 ods. 4 Rokovacieho poriadku Všeobecného súdu a tiež o článok 47 Charty. [44]

108. REA v reakcii na to tvrdí, že článok 51 Rokovacieho poriadku Všeobecného súdu sa týka iba chýbajúceho potvrdenia o členstve advokáta v príslušnej advokátskej komore alebo chýbajúcom procesnom plnomocenstve. Podľa jej názoru je výklad, ktorý navrhol generálny advokát Bobek, v rozpore so znením uvedeného ustanovenia a vyžadoval by legislatívnu zmenu, ktorá prekračuje právomoci Všeobecného súdu.

109. Konštatujem, že neexistenciu výslovného pravidla, ktoré by stanovilo určenie nového advokáta v situácii, keď pôvodný advokát nespĺňa povinnosť nezávislosti, je potrebné zasadiť do príslušného normatívneho kontextu. Povinnosť nezávislosti vyplynula z judikatúry. Nie je teda prekvapujúce, že tvorcovia štatútu a Rokovacieho poriadku Všeobecného súdu nezahrnuli ustanovenia, ktoré sa konkrétne týkajú možnosti alebo nemožnosti napraviť porušenia tejto povinnosti. Za týchto okolností nie je presvedčivé tvrdenie, podľa ktorého Rokovací poriadok Všeobecného súdu neobsahuje ustanovenie, ktoré by vysvetľovalo, že skutočne neexistuje žiadna iná možnosť ako vyhlásiť žalobu za neprípustnú.

110. Vzhľadom na to, že požiadavka povinnosti nezávislosti „advokáta“ vyplynula z judikatúry, ideálna odpoveď na dôsledky nedodržania tejto požiadavky by sa mala poskytnúť za podmienok stanovených v článku 254 piatom odseku ZFEÚ. V tomto ohľade súhlasím s agentúrou REA.

111. Podotýkam, že v minulosti Súdny dvor podporil rozhodnutie Všeobecného súdu neposkytnúť neprivilegovanému žalobcovi možnosť určiť nového advokáta, ak sa zistilo, že pôvodne určený advokát porušil povinnosť nezávislosti. [45] Táto analýza však bola vykonaná so zreteľom na článok 44 Rokovacieho poriadku Všeobecného súdu vo vtedy platnom znení, ktorý v zásade zodpovedá článku 51 tohto rokovacieho poriadku v terajšom platnom znení. Naopak, v rámci tohto odvolania má Súdny dvor túto otázku posúdiť konkrétne s ohľadom na dôsledky článku 47 Charty.

112. Po zvážení týchto dôsledkov som v bodoch 94 až 105 vyššie dospel k záveru, že automatické vyhlásenie žaloby za neprípustnú na základe nedodržania povinnosti nezávislosti právneho zástupcu neprimeraným spôsobom obmedzuje právo na prístup k súdu. V dôsledku toho a z dôvodu, že procesné pravidlá sa musia vykladať v súlade s článkom 47 Charty, sa domnievam, že neprivilegovaným žalobcom, ktorých právny zástupca je považovaný za osobu, ktorá nespĺňa povinnosť nezávislosti, musí byť daná možnosť určiť si iného právneho zástupcu.

113. V tejto súvislosti možno vhodnú „vstupnú bránu“ nájsť v článku 55 ods. 3 Rokovacieho poriadku Všeobecného súdu. Ako už bolo uvedené, toto ustanovenie vykladané v spojení s článkom 55 ods. 1 uvedeného rokovacieho poriadku totiž upravuje situácie, keď právny zástupca nekoná okrem iného v súlade s „požiadavkou riadneho výkonu spravodlivosti“. Rozhodnutie právneho zástupcu prevziať právne zastúpenie v situácii, keď toto právne zastúpenie môže mať pre zastúpeného účastníka účinok zjavne narušujúci jeho záujmy, možno považovať za príklad takéhoto pochybenia v rozsahu, v akom sa oba scenáre týkajú nedodržania určitých odborných štandardov zo strany právneho zástupcu.

[44] Návrhy prednesené vo veci Uniwersytet Wrocławski, body 151 až 157.

[45] Uznesenie z 5. septembra 2013, ClientEarth/Rada (C-573/11 P, neuverejnené, EU:C:2013:564, bod 23).

114. Na účely zabezpečenia účinného výkonu práva neprivilegovaných žalobcov na prístup k súdu a predtým, než bude na tento účel stanovený výslovný právny základ, teda navrhujem, aby sa Všeobecný súd oprel o článok 55 ods. 3 rokovacieho poriadku, aby neprivilegovaným žalobcom poskytol možnosť určiť si nového právneho zástupcu, ak by sa ukázalo, že pôvodne určený právny zástupca nespĺňa povinnosť nezávislosti.

115. Napokon a ako už bolo uvedené na inom mieste [46], zmena právneho zastúpenia neznamená, že by dotknutý účastník konania mohol znovu predložiť nové podania. Zmena právneho zastúpenia znamená, že nový zástupca preberá vec v takej fáze, v ktorej ju zanechal predchádzajúci zástupca, pričom každý z nich je zodpovedný za svoje príslušné úkony.

3. Záver o druhom odvolacom dôvode

116. Vzhľadom na vyššie uvedené som dospel k záveru, že Všeobecný súd tým, že rozhodol, že jeho rokovací poriadok neupravuje možnosť odvolateľky určiť nového právneho zástupcu po tom, ako dospel k záveru, že jej pôvodný právny zástupca nesplnil povinnosť nezávislosti, porušil právo odvolateľky na prístup k súdu zakotvené v článku 47 prvom odseku Charty. Druhý odvolací dôvod je teda dôvodný.

VI. Dôsledok uvedených záverov na odvolanie

117. Podľa článku 61 prvého odseku štatútu môže Súdny dvor, ak je odvolanie dôvodné, pri zrušení rozhodnutia Všeobecného súdu vydať konečný rozsudok sám, ak to stav konania dovoľuje, alebo môže vec vrátiť na rozhodnutie Všeobecného súdu.

118. V prejednávanej veci Všeobecný súd nerozhodol vo veci samej. Je teda namieste vrátiť vec na rozhodnutie Všeobecného súdu.

VII. O trovách

119. Vzhľadom na to, že navrhujem, aby bola vec vrátená Všeobecnému súdu, o trovách konania účastníkov konania o odvolaní v súlade s článkom 137 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora, ktorý sa podľa článku 184 ods. 1 tohto rokovacieho poriadku použije na konanie o odvolaní, sa rozhodne neskôr.

VIII. Návrh

120. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor:

– zrušil uznesenie Všeobecného súdu Európskej únie zo 16. decembra 2020, Universität Bremen/REA (T-660/19, neuverejnené, EU:T:2020:633),

– vrátil vec T-660/19 na rozhodnutie Všeobecného súdu Európskej únie,

– rozhodol o trovách konania neskôr.

[46] Návrhy prednesené vo veci Uniwersytet Wrocławski, bod 158.